

Takács Bálint

Diákmozgalom és a kisebbségek emancipációja

Mint azt előzetes elemzésünk kimutatta (Arató et al., 2014) a 2012/2013-as magyarországi diákmozgalmak az eddig megszokottal ellentétben nem csak egy-két konkrét oktatáspolitikai intézkedéssel szemben emelték fel hangjukat, hanem egy többé-kevésbé koherens, sajátos politika és társadalomfilozófiát, illetve ezekre alapuló társadalmi reformokat propagáltak. Ennek része a hátrányos helyzetűekkel és kisebbségekkel való szolidaritás vállalása és jogi egyenlőségükért történő küzdelem. Ez azonban – szintén az eddigi politikai gyakorlattal ellentétben – nem paternalizáló, leereszkedő segítségnyújtás formájában valósul meg, hanem valódi előremozdítása a kisebbségek emancipációjának. Ennek szép példája, hogy a „radikális” társadalmi reformokat követelő diákmozgalom zászlóshajója, a Hallgatói Hálózat mintájára tavaly megalakult a CiHa – Cigány Hallgatók Hálózata is, mely autonóm módon képviselte a cigányság érdekeit az oktatáshoz való hozzáférés ügyében. Kérdés, hogy olyan kisebbségek, mint a cigány fiatalság, vagy általában a diákság, melyet a politikai hatalom retorikája egyértelműen gyermeki szerepben, nem teljes jogú állampolgárként jelenít meg, képes-e ma változást elérni az ún. „többségi” társadalom nézetrendszerében, attitűdjeiben. Ennek lehetőségeivel foglalkozik ez az írás.

Jelen cikk megírásához nem állt módomban minden egyes feltevésemet vizsgálati úton igazolni vagy cáfolni, így leginkább előzetes kutatási eredmények, tapasztalatok és tendenciaszerű események bemutatásával kísérlem meg értelmezni és értékelni a kisebbségek helyzetét és a társadalmi, jogi egyenjogúság, nagykorúság elérésének lehetőségeit mérlegelni a mai Magyarországon. Ez a helyzetértékelés nem lehet teljes körű és szükségszerűen egy erősen szubjektív nézőpontot mutat be, melyet azonban objektív, logikus megfigyelésekkel és eredményekkel igyekszik alátámasztani. Mindazzal együtt, hogy a klasszikus szociálpszichológia empirikus eredményei jórészt laboratóriumi kísérletekből származnak, melyek egy valódi, konkrét társadalmi működést csak korlátozott módon képesek modellálni.

2013 elején megalakult a Cigány Hallgatók Hálózata, mely elsősorban a cigányság érdekeit igyekszik képviselni az oktatásban és – tágabb értelemben – a társadalomban. Ennek jelentősége abban is áll, hogy egy ilyen autonóm, alulról szerveződő csoportosulás létrejötte a politikai öntudat fejlődésének a kifejeződése, mely egyszerre utal az oktatás fontosságára a liberális demokráciákban és hívja fel a figyelmet bizonyos tendenciákra, jelenségekre a magyar társadalomban, melyek megváltoztatását célul tűzi ki egy ilyen mozgalom. Ebből a szempontból érdemes feltenni a kérdést, hogy mennyire lehet sikeres a cigányság azon törekvése, hogy a vele kapcsolatos beidegződések, előítéletek és társadalmi szerepük megváltozzon. Az mindenesetre pozitív fejleménynek tekinthető, hogy a rendszerváltás óta felnövő generáció egy részében megvan a nyitottság és a szándék a kisebbségek egyenjogúságának és integrációjának megvalósulá-

sa felé, amint ez a diákmozgalomban is kifejezésre jutott (erről részletesebben később, illetve lásd Arató et al. 2014). Ez a *kisebbségi befolyásra* (Moscovici, 1976) utaló közvetlen jelként is értelmezhető, illetve az innováció irányába történő elmozdulásnak, amennyiben a „többségi társadalom” részének is tekinthető diákok egy része kezdett a kérdéssel foglalkozni. Ez a szociálpszichológia fogalmaival azt jelenti, hogy nem a normatív, többségi véleményt vették alapul saját álláspontjuk kialakításánál (*társas összehasonlítás*), hanem a kérdést a kisebbség perspektívájából, közvetlenül prezentálták, ezzel *érvényességvizsgálati folyamatot* indítva be (Moscovici, 1980). Magyarán, a kisebbségi vélemény megjelenítése a magát „többségi” csoportba soroló egyénben a normatív nézőpont megkérdőjelezését, illetve annak és a kisebbségi vélemény érvényességének vizsgálatát eredményezi. A többségi állásponthez való viszonyulás helyett magára a problémára összpontosul a figyelme és ez a figyelmi fókusz eltolódás teszi lehetővé az új vélemény kialakítását. Hogy ez milyen esetekben vezethet a társadalmi norma átalakulásához, arra a cikk végén igyekszem részletesebben kitérni.

A társadalomlélektan klasszikus irányzatai és főárama általában a „többség” szintjén jelentkező egyén- és csoportközi folyamatokkal foglalkozik (Moscovici, 2002 vagy lásd pl. Asch, 1956). A viselkedés társas meghatározottságában is a többség hatását hangsúlyozza az egyéni vagy kisebbségi véleménnyel és viselkedéssel szemben. Ez részben érthető, hiszen a többség, mely konformitásra kényszeríti az embert sokkal általánosabb jelenség és törvényszerűbb a bekövetkezése, jobban bejósolható eredményekkel jár. Ettől függetlenül azonban, vagy éppen ezért a kisebbségi befolyás sokkal érdekesebb terület és, ahogy azt Moscovici (1976) fogalma is jól tükrözi, a társadalmak megújulása, az *innováció* is mindig ilyen esetekben jön létre. Tehát a társadalom megújuló és fejlődő képessége a kisebbségi vélemények artikulációjának és a normatív szabályrendszerekbe való bekerülésüknek a függvénye.

Hogyan jelent meg vagy hogyan értelmezhető a kisebbségek kérdése egy felsőoktatási reformmal kapcsolatos tüntetés sorozatban? Először is, az oktatáshoz való hozzáférés biztosításának követelése kapcsán, melyben egyrészt az állami férőhelyek számának csökkentése ellen emelték fel a szavukat a diákok, ez ugyanis egyértelműen korlátozta volna a rosszabb anyagi helyzetben lévők továbbtanulási lehetőségeit, illetve expliciten is kiálltak a hátrányos helyzetűek felsőoktatásban való részvételének ügyéért.¹ Másodsorban az intézményi autonómia kérdése is fontos ebből a szempontból, hiszen egy felülről, hatalmi tekintély által befolyásolt rendszerben kevésbé érvényesülhetnek a különböző kulturális igények, kisebbségi érdekek, amennyiben az ilyen befolyásról természete szerint feltételezhető, hogy konzervatív, a többségi, homogenizáló normarendszert érvényre juttató struktúrát hoz létre és működtet. A konkrét oktatásügyi kérdések mellett a diákmozgalom sajátossága egy általánosabb társadalompolitikai nézetrendszer propagálása is volt, melynek fő elemei többek között:

1. *autonóm és önszerveződő érdekképviseletek facilitálása*

Melyben a paternalizáló, felülről irányított, normatív segítségnyújtás helyett az „empowerment” szemlélet, az érintett csoportok saját aktivitásának támogatása kerül előtérbe. Az amerikai társadalompolitikai diskurzusban az „*affirmative*

1 Az esélyegyenlőség és méltányosság kérdéséről az oktatásügyben lásd: Arató, 2007; Varga, 2010.

action” koncepciója is ide köthető, amennyiben a kormányzat részéről megadja a lehetőséget, illetve megerősíti a kisebbségi esélyegyenlőségi törekvéseket az oktatásban és a társadalmi élet más területein (Arató, 2007).

2. *aktív állampolgárság bázis-demokratikus alapon*

Az előzőekhez kapcsolódva a közvetett, képviseleti alapú érdekérvényesítés helyett a közvetlen, direkt joggyakorlás eszméje valósul meg. Kisebbség-ügyi szempontból azért különösen releváns, mert egy bázis-demokratikus (részvételi) rendszerben működő csoportban gyakorlatilag értelmét veszti a többség-kisebbség logika, hiszen nem csoportosulások vélt vagy valós számaránya vagy hatalmi befolyásának, tekintélyének mértéke reprezentálódik a csoportban, hanem a sok egyéni vélemény igyekszik közös nevezőre, konszenzusra jutni.

3. *egyetem és más szimbolikus terek birtokbavétele, használata*

A fentebb említett intézményi autonómiával és önszerveződéssel kapcsolatban a tér használata, újradefiniálása révén lehetőség nyílik a többségi normarendszertől eltérő perspektívák megjelenítésére, a multi- és interkulturalitás közvetlen, direkt megvalósítására².

Pár szót arról, hogy miért érzem jogosnak az etnikai kisebbségek és a diákság küzdelmének párhuzamba állítását. Először is, mindkét csoport kisebbségnek minősül, ha némileg eltérő értelemben is. Nyilván mindkét csoport számarányát tekintve kisebbségben van a társadalom egészéhez képest. A „többség” fogalmának abszurditása éppen abban áll, hogy az ilyen csoportkategóriák mentén való feldarabolás szükségszerűen kisebbségeket hoz létre és az egységes(nek észlelt) többség, mint olyan ebben a szemléletben feloldódik, nem létezik. A „többség” tulajdonképpen csak egy általánosan elfogadott vagy annak vallott nézetrendszer jelent, melynek az emberek egy nagy része, főleg nyilvánosan alárendeli saját véleményét. Természetesen az egységes kisebbség sem létezik, pusztán esszenciális és sztereotip jegyek alapján történő általánosítás révén jön létre.

A második, erősebb érv, hogy a politikai diskurzusban, véleményem szerint, mindkét szereplő hasonló módon jelenik meg, illetve hasonló formát kölcsönöz nekik a hatalom retorikája. Ez főleg abban fejeződik ki, ahogyan nem teljes jogú vagy teljes értékű félként tekintenek rájuk, pontosabban kommunikatív szinten alacsonyabb pozíciójú, csökkent értékű és képességű aktorként reprezentálódik (ha egyáltalán aktorként és nem pusztán passzív objektumként jelenítik meg). A „cigány felzárkóztatás” egyébként jóhiszemű kormányzati törekvése azt az üzenetet hordozza, hogy, „akik a cigány csoportokhoz tartoznak, mindenképpen felzárkóztatásra szorulnak, függetlenül individuális, nyelvi és kulturális értékeiktől, örökségüktől” (Arató, 2007). Ez a kommunikációs stílus, melynek egyik jellemzője a hiteltelenítés, azon belül a szociológiai és pszichológiai redukció egyértelműen megjelent a diáksággal kapcsolatban a kormány közeli média leírásaiban. Ennek részletes bemutatására itt most nincs lehetőség, így ismét az *Educatio* folyóiratban megjelenő vizsgálatunkra tudok hivatkozni (Arató et al. 2014). A gyermek-ség, a mások által vezetett, befolyásolt passzív „báb” szerep jellegzetes motívumai

2 (A multikulturalizmus és oktatás összefüggésével kapcsolatban, illetve általában a cigányság kulturális és társadalmi emancipációjának és iskoláztatásának nevelésszociológiai elemzését lásd: Forray, 2013)

ennek a beszédmódnak. Az tehát a kérdés, hogy ahol a politikai hatalom és ennek megfelelően a társadalom egy nagy része is, ilyen módon definiál más, ezen hatalmi diskurzus által marginalizált csoportokat, mennyi esélye lehet a politikai, jogi, társadalmi mozgalmaknak a saját helyzetük és megítélésük megváltoztatására? A politika által (ki)alakított diskurzust azért hangsúlyozom, mert köztudott, hogy a többségi vagy akként észlelt vélemény konformitásra készíti az egyéneket, akik hajlamosak azt gondolni, hogy mivel mindenki más is így gondolkozik a környezetükben, ők is osztani fogják az adott közkeletű véleményt, esetleg anélkül is, hogy annak tartalmával valójában azonosulnának. Ezt *behódolásnak* nevezik és a csoport konszenzus megváltoztatására irányuló törekvések leginkább itt képesek gyors és eredményes változást elérni, amennyiben képesek a nyilvánosan hangoztatott véleményük helyett egy olyan alternatívát kínálni ezeknek a személyeknek, mellyel azonosulni tudnak. A többségi vélemény feladása ugyanis komoly fenyegetettséget jelenthet az egyén számára, hiszen a befolyásnak részben éppen azért engedett, hogy elfogadottságát, megítélését növelje a csoporttagok között (*normatív befolyás*, Deutsch és Gerard, 1955). Mit jelent a többségi befolyás és kisebbségi vélemény jelen esetben? Egyfelől, a többség részéről a már említett sztereotipizáló, passzív és inkompetens kisebbségről alkotott képet. A konformitás pedig az ennek megfelelő társadalmi berendezkedés elfogadása és a fennálló viszonyokhoz való ragaszkodást jelentheti. A kisebbségek – tehát azon társadalmi csoportosulások, melyek ilyen módon jogi, politikai és szociális értelemben hátrányba kerülnek másokkal szemben – feladata az, hogy aktívan, következetesen és kellően rugalmasan kínáljanak egy alternatív értelmezést saját helyzetükre vonatkozóan. Ezért tartom pozitív tendenciának a diákság részéről és velük együtt a cigányság képviselőinek részéről azt az újonnan megjelenő politikai szándékot, aktivitást és öntudatot, melyek a közelmúlt mozgalmában megjelentek. Úgy látom, hogy a cigányság eddigi vezetői sokszor túl szervilisek voltak, konformistán viszonyultak a kormányzó pártok kényekedvéhez. Ezzel elidegenedtek eredeti feladatuktól, saját csoportjuk hiteles és hatékony képviselőitől. Azok a fiatalok, akiknek alapvető tapasztalatai már a demokráciából származnak, egészen másfajta viszonyulást mutatnak a politikai tekintéllyel, hatalommal szemben. A közeljövőben azonban nagyobb figyelmet kell szentelniük annak, hogy következetesebben és rugalmasabban képviseljék saját álláspontjukat, hogy a társadalom többi tagja is felfigyeljen rájuk és valódi alternatívaként tekintsen álláspontjukra. Véleményem szerint a XXI. század a társadalmi aktivizmus évszázada kell legyen, melyben a múltban lefektetett alapelvek és értékeknek érvényt szereznek a társadalom különböző rétegei, tagjai.

Felmerülhet a kérdés, hogy miért kívánatos egyáltalán a többségi konszenzus megváltoztatása bizonyos esetekben? Moscovici (2002) azt állítja, hogy a konformitással szemben, bizonyos helyzetekben éppen a kisebbség által javasolt alternatívák terelik jó irányba a közösség döntési folyamatait, mely így a csoport további működését, fennmaradását teszi lehetővé a konformitás merev, sztereotipizáló, konzervatív álláspontjával szemben. Jelen esetben a nemzetiségek együttélése, a multikulturalitás, mely a XIX-XX. századtól kezdve, illetve a nemzetállamok kialakulásával olyan jelensége az európai országoknak, melyre valamilyen értelmes, az emberi méltóságot és alapvető jogokat tiszteletben tartó választ kell adni (Forray, 2013).

Ez azt jelenti, hogy a felzárkóztatás és integráció mostanra megszilárdult konnotációi helyett – melyek, mint már említésre került, a hátrányos helyzetet kulturális, etnikai

sajátosságok meglétével azonosítják – a kisebbségi csoportok saját emancipációs törekvéseinek megerősítése válhasson elsődlegessé a hátrányos helyzetből való kiút keresésében. Tehát a helyzetet – a leszakadó csoportok emancipációját – nem a kulturális identitással szembeni közömbösséggel (rossz értelemben vett „egyenlőség”) és az oktatás területén ezen sajátosságok figyelmen kívül hagyásával, „átnevelésével” kívánatos megoldani (Arató, 2007), hanem az egyenlőség mellett a méltányosság elvének és a kulturális sokféleség figyelembe vételével, közösen (ki)alakított oktatási és társadalmi szisztémában megvalósítani.

Irodalomjegyzék

- Arató F., Takács B., Bigazzi S., Restás P., Serdült S. (2014, megjelenés alatt): Párbeszédhiány és kettős kommunikáció. Diákmozgalom 2012-2013 fordulóján. *Educatio – MÉRLEG 2010-2014*. 2014/1.
- Arató F. (2007): Pozitív diszkrimináció vagy megerősítő társadalmi törekvések? *Új Pedagógiai Szemle*, májusi szám 65-76. o.
- Asch, S. E. (1956): Studies of independence and conformity: a minority of one against an unanimous majority. *Psychological Monographs*, 70
- Forray R. K. (2013) *Az idő fogságától szabadon. Tanulmányok a cigányság iskolázásáról és felemelkedéséről*. Új Mandátum, Budapest.
- Maass A., Clark, R. D. (1984): Hidden impact of minorities: Fifteen years of minority influence research. *Psychological Bulletin* 95, 428-50
- Moscovici, S. (1976): *Social influence and social change*. Academic Press, New York
- Moscovici, S. (1980): Towards a theory of conversion behaviour. In: L. Berkowitz (szerk.) *Advances in Experimental Social Psychology*. Academic Press, New York
- Moscovici, S. (2002): Társas befolyás, a konformitás túlhangsúlyozása, és az aktív kisebbségek kutatása. In: László J. (szerk.) *Társadalom-lélektan. Válogatott tanulmányok*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Varga A. (2010): Inkluzív társadalom és iskola. In: Varga (szerk.) *Esélyegyenlőség a felsőoktatásban I. Tanulmány kötet*. PTE-BTK Neveléstudományi Intézet

Bálint Takács

Student-movement and the emancipation of minorities

Translated by the author

As our prior analysis has shown (Arató et al., 2014) the Hungarian student-movement in 2012/2013 did not only protest against few, certain educational measures but proposed a new kind of social-political thinking, in contrast with previous demonstrations of the same kind. Part of these propositions concerned solidarity with underprivileged social groups and minorities and taking part in their struggle for political and social equality. Not in a patronizing way, but real promotion and support of minority groups' emancipation. A good example is that following the main organisation of the protests, the Student Network (Hallgatói Hálózat) the Gypsy Student Network (Cigány Hallgatók Hálózata) was formed that represented autonomously the interests of the Romani youth concerning access to higher education, among other causes. However it remains a question whether minorities like the Romani youth or the students in general, for that matter are capable of inducing real change into the views of the so called „majority“ of the population, as they are constantly represented like child-like, handicapped, not fully competent actors of the social scene by political rhetoric. In this paper I would like to explore some aspects of this question.

In this article, I don't have specific research data to support or falsify all my claims, but reflects a rather subjective viewpoint. I will nonetheless try to show probable tendencies and necessities based on previous scientific findings concerning the situation of minority groups and their possibilities to gain social acknowledgment and equality. It also needs to be added that cited social-psychological results presented here are gained from laboratory experiments (as most of classic, empirical social psychology findings) that means an artificial setting and context for group-behaviour, therefore, their application on real-life social situations may be limited.

In the first half of 2013 the Gypsy Student Network was formed to represent the interests of Romani youth in the education system and, in a broader sense, in society. The obvious significance of such organisation is that it can be interpreted as a sign of political consciousness that shows the importance of education in liberal democracies and the problems still to be solved in this matter at the same time. One can ask that exactly how successful any aspiration can be to change the pretty much fixed views, prejudices and social roles of the Romani people. The fact that part of the Hungarian college students, mostly born in democratic political systems, expressed an openness and intent towards the equality and integration of minority groups can be viewed as a positive tendency. It can be interpreted as a sign of *minority influence* a leap towards *innovation* described by Moscovici (1976) when part of the majority group, namely the college students, professors, etc. start to change their opinion about something and express this

opinion in public. In socialpsychological terms, this means that they did not form their opinion in relation to the majorities normative opinion (*social comparison*), but instead they presented the problem from the minority perspective, which induces a validation process, challenging the validity of the normative of the majority view (Moscovici, 1980). In this process, attention is rather directed to the problem itself than on how to adjust one's perspective to the normative opinion. I will try to explore in detail how these processes may lead to changing the social norms later.

Classic and mainstream branches of social psychology generally discusses intersubjective and inter-group relations in the majority perspective, see classic experiments of Asch (1956) among others (Moscovici, 2002). In the determination of social behaviour, the influence of the majority is more emphasised over individual or minority effects. This is understandable as majority exerting influence over individuals seems to be more commonplace or evident and leads to more predictable results, etc. In spite of this or rather because of this fact, the domain of minority influence is much more interesting and, as Moscovici's (1976) concept reflects it well, these are the cases where social reform and *innovation* always originate from. Therefore, a society's ability to develop and to be renewed depends on the articulation of minority opinion and their integration into the normative system of social rules.

How was the minority question represented in a series of student protests concerning higher education and how can it be interpreted? First of all, in the matter of granting access, where the protesters raise their voice against cutting the number of state funded places, as this would have limited the chances of learning for those in poor financial situ-

GALÉRIA

ation. The students also expressed their concerns explicitly for the underprivileged.³ On the other hand, institutional autonomy is also of great importance in this regard. In an authoritative, top-down management heavily influenced by government interests the different needs of cultural and social groups, minority interests and requirements fade away, as this kind of management tends to create an institutional structure that exert a conservative, homogenizing, „majority-based” system of norms, often misunderstanding what are the real interests and needs of society. Beside actual educational questions, the peculiarity of this particular student movement was that it articulated a more general socialpolitical view, that among others consisted of the following elements:

1. *Facilitating autonomous and self-organizing advocacy*

Which means to prefer the empowerment, and enabling of the concerned group’s own activity to resolve their own problems instead of a normative, but patronizing, top-down directed support which often keeps that given group in their disadvantaged situation and helps to maintain a passive role. In American socialpolitics discourse, the concept of „affirmative action” is related to this, as the government gives the opportunity for and empowers the minority groups pursuit for equality in education and others domains of the social scene (Arató, 2007).

2. *Active citizenship and participatory democracy*

In relation to this, instead of the indirect, representation-based advocacy, a direct practice of rights is implemented. This is especially relevant in regard to minorities because in a participatory democratic system the majority-minority logic becomes meaningless, since it is not the putative or real power or authority of groups and persons that determines the outcome of choices, but the common interest of many individual opinions.

3. *Occupation and use of the university and other symbolic spaces*

Beside the above mentioned institutional autonomy and self-organization, the usage and redefinition of spaces gives way to represent perspectives that differ from the majority norms, and the direct implementation of multi- and interculturality. (On the correlations between multiculturalism and education, and sociological analysis of the cultural and social emancipation of Roma people through education in general, see: Forray, 2013).

Few words about how I see legitimate the parallel between ethnic minorities and the students’ struggle. First of all, both groups are considered to be minorities, even if in a different sense. Obviously, both groups count as minor relative to the entire society. The absurdity of the concept „majority” is that categorisations like these inevitably create minority groups and the perceived integrity of the majority dissolves, turns out to be non-existent. In the end „majority” is nothing more than a generally accepted (or said to be so) set of views, that a considerable amount of people adapts their opinion or surrenders to. Naturally, there is no uniform minority either, it is only created by generalization using some essential and stereotypical features of people.

The second, stronger argument is that in political discourse, in my opinion, both groups are represented in a similar way, or they are made similar by the rhetorics of

3 On equality and equity in education see: Arató, 2007; Varga, 2010

power. This is highly significant in the manner of communication towards and about them where they both appear to be in lower status/position, less valuable, and less capable actors (if they appear as actors at all, not only passive objects). The otherwise *bona fide* aspiration of the government to „integrate“ the Romani people („cigány felzárkoztatás“ – „catching-up“) carries the message that „those belonging to the groups of gypsies by all means need to be >>caught-up<< independently from their individual, linguistic and cultural values and heritage“. (Arató, 2007 – translation by me, T.B). This communicational style, that is characterized by discrediting, mostly by social and psychological reduction is obviously prevalent in government friendly media discourse concerning the protest of students. It is not possible here to present this kind of discourse in detail, so once again, I have to refer to our analysis published in the journal *Educatio* (Arató et al., 2014). A guided, childish, puppet-like representation – those are the most significant motives in this kind of discourse. So, the question emerges what chance does any group or movement has to change their political, legal, social status where political rhetoric and – in accordance with it – most of the population defines and marginalizes them like that? The mainstream discourse constructed and influenced by politics play a major role here because it is well known, that any opinion shared by the majority (or is perceived as such) make people to conform, as they tend to believe that everyone agrees with it their group, they will express similar views, even without actually identifying themselves with it. This is called *compliance* and any attempt to change the group's consensus can succeed rapidly and significantly in this case, if it is capable of presenting an appealing alternative opinion that the individual can identify with. Giving up the majority opinion poses a great threat to the individual as the aim of conformity was to gain the group's acceptance and sympathy in the first place (normative influence – Deutsch and Gerard, 1955). What does majority influence and minority opinion mean in this particular case? On one hand majority opinion it consists of the above mentioned stereotyping depiction of a passive, incompetent minority. On the other hand conformity to this view means accepting, contributing to and insisting on a social structure that maintains given social relations. The task of minorities – that is the social groups which become disadvantaged in legal, political, social sense – is to present an alternative definition of their status in an appealing way: actively, consequently, but flexibly enough to become accepted. That is why I, personally view this newly appeared political intention, activity and self-awareness as a positive tendency on behalf of the students' and the young Roma's movements. In my opinion, the previous leaders of the Roma were too servile and conformists in their relation to the governing parties. In this way they alienated from their original task to effectively and authentically represent their people. The youth nowadays, whose experiences mostly come from a democratic system show a different attitude towards political power and authority. In the near future they have to pay more attention to be more consistent but, at the same time flexible in representing their own perspective in order to gain it more attention and their opinion to be regarded as a real alternative. My belief is that the XXI. century must be the century of social activism, in which the principles and values settled before can be actually implemented by the different members of society.

It can be questioned, why is it important at all, to change the consensus in certain cases? Moscovici (2002) states that sometimes groups' decision processes benefit more from options proposed by minorities as far as sustaining the community is concerned as

opposed to conformity's rigid, stereotyping and conservative functioning. In our case, the co-habitation of nationalities, multiculturalism that is such a prevalent phenomenon of European countries since the XIX-XX. centuries that we have to answer to in a sensible manner with respect to human dignity and fundamental human rights (Forray, 2003).

It means, that instead of the now firmly established concepts of integration and convergence – which identify the underprivileged position with certain cultural and ethnic features – the empowerment of the minority group's own pursuit in rehabilitating itself can become „mainstream”. So, the solution – emancipating the marginalized social groups – cannot be resolved by indifference towards cultural identity („equality” in a wrong sense) by trying to ignore and „re-educate” it (Arató, 2007), but to implement it in a jointly created social and educational system with regard to cultural diversity and principles of equality and equity.

References

- Arató F., Takács B., Bigazzi S., Restás P., Serdült S. (2014): Párbeszédhiány és kettős kommunikáció. Diákmozgalom 2012-2013 fordulóján. *Educatio – MÉRLEG 2010-2014.* 2014/1.
- Arató F. (2007): Pozitív diszkrimináció vagy megerősítő társadalmi törekvések? *Új pedagógiai Szemle*, májusi szám 65-76. o.
- Asch, S. E. (1956): Studies of independence and conformity: a minority of one against an unanimous majority. *Psychological Monographs*, 70
- Forray R. K. (2013): *Az idő fogságától szabadon. Tanulmányok a cigányság iskolázásáról és felemelkedéséről.* Új Mandátum, Budapest.
- Maass A., Clark, R. D. (1984): Hidden impact of minorities: Fifteen years of minority influence research. *Psychological Bulletin* 95, 428-50
- Moscovici, S. (1976): *Social influence and social change.* Academic Press, New York
- Moscovici, S. (1980): Towards a theory of conversion behaviour. In: L. Berkowitz (szerk.) *Advances in Experimental Social Psychology.* Academic Press, New York
- Moscovici, S. (2002): Társas befolyás, a konformitás túlhangsúlyozása, és az aktív kisebbségek kutatása. In: László J. (szerk.) *Társadalom-lélektan. Válogatott tanulmányok.* Osiris Kiadó, Budapest.
- Varga A. (2010): Inkluzív társadalom és iskola. In: Varga (szerk.) *Esélyegyenlőség a felsőoktatásban. Tanulmány kötet.* PTE-BTK Neveléstudományi Intézet